

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора економічних наук, професора Людмили Ломовських
на дисертаційну роботу Василенко Артема Миколайовича
«Організаційно-управлінські механізми інноваційного відновлення
регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та
загроз», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 073 – «Менеджмент»
у галузі знань 07 – «Управління та адміністрування»**

1. Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку національної економіки України супроводжується масштабними структурними трансформаціями, викликаними глобальною цифровізацією та системними безпековими викликами. За цих умов традиційні підходи до менеджменту втрачають свою ефективність, що зумовлює гостру потребу в якісному оновленні систем управління бізнесом. Цифрова трансформація бізнес-середовища вимагає від підприємств не просто впровадження окремих технологій, а повного переформатування організаційно-управлінських засад їхньої діяльності.

Науковий пошук у цьому напрямі має базуватися на глибокому аналізі факторів, індикаторів та умов, які безпосередньо детермінують процеси діджиталізації вітчизняного підприємництва. Особливої ваги набуває об'єктивне оцінювання поточного стану розвитку бізнесу в Україні та виявлення провідних інноваційних трендів у сфері менеджменту. Для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень критично важливо досліджувати та наочно відображати динаміку соціально-економічних показників діяльності суб'єктів господарювання. Водночас існує об'єктивна потреба у впорядкуванні й рейтингуванні ключових характеристик та індикаторів впливу цифрового середовища на управлінські контури.

Попри значну кількість наукових праць, прикладні організаційно-управлінські механізми адаптації систем управління до умов перманентної нестабільності та тотальної цифровізації економіки України залишаються недостатньо опрацьованими. Необхідність вирішення цих методологічних і практичних завдань зумовлює високу актуальність, своєчасність і практичну значущість обраної теми дослідження.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри менеджменту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова в межах теми «Інтеграційна модель розвитку регіонів в умовах війни: циркулярна економіка та фандрайзинг як драйвери» (державний реєстраційний номер (0126U002672)).

3. Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційному дослідженні представлено теоретико-методичні підходи та практичні рекомендації щодо удосконалення теоретичних і методичних підходів до оцінювання інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та загроз, а також у набутті подальшого розвитку концепцій і інструментів, організаційно-управлінських механізмів, що раніше застосовувалися лише частково або в інших контекстах, зокрема:

- удосконалена адаптивну модель залежності відновлення бізнес-процесів від рівня цифровізації, яка на відміну від традиційних моделей, враховує дані інтегрованого показника рівня відновлення бізнес-процесів на порівнянні здатності регіонів генерувати обсяг реалізації відносно наявного трудового ресурсу та рівня цифрової трансформації. Запропонована модель дозволяє фокусуватися на фізичній відбудові інфраструктури, а також на пріоритетності цифрової трансформації інституційного середовища, містить дорожню карту та матрицю управлінських рішень для керівників територіальних громад (розділ 3, п.3.2);

- удосконалено організаційно-управлінський механізм відновлення бізнес-процесів, що на відміну від існуючих, розглядається як складна система впливу на функціонування регіональних бізнес-процесів та охоплює нормативно-правове, інформаційно-цифрове, методичне та інституційне забезпечення, цифрові й організаційні інструменти (екосистема «Дія.Бізнес», електронні кабінети платників податків, маркетплейси та платформи е-торгівлі, CRM та ERP системи, Open Data Big Data Analytics, спеціальний правовий режим, гранти субсидіях тощо), фактори впливу (технологічний, людський, інвестиційно-фінансовий, інституційний та безпековий) та специфічні особливості роботи (цифровізація як інструмент верховенства права, відновлення територіальних кордонів та «цифрова реінтеграція»). Перевагою даного механізму є орієнтація на зміну особистих та спільних ціннісних орієнтирів у напрямі європейської та євроатлантичної інтеграції, стандартів DESI тощо (розділ 2, п.2.3.);

- набули подальшого розвитку дані розрахунків продуктивності праці суб'єктів господарювання за регіонами, що дозволяють оцінити «якість» бізнес-процесів у регіонах не за можливістю росту доходів як результат технологічного прогресу, а не просто за впливом інфляційного чинника. Це дозволило сформулювати підхід до типізації регіонів за рівнем «цифрового розриву» та динамікою відновлення, що забезпечує життєздатність бізнесу через «цифрову мобільність» та незалежність операційних процесів від фізичної локації активів в умовах воєнних викликів (розділ 2, п.2.1).

4. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Теоретико-методологічні та науково-практичні рекомендації впроваджено в діяльність: Всеукраїнською громадською організацією “Українська асоціація центрів підтримки бізнесу” (довідка 2306/01-001 від 23.06.2026 року) та ТОВ “Центр підтримки бізнесу” (довідка 2406/01-001 від 24.06.2026 року). Теоретико-методичні підходи інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів впроваджено в освітній процес Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

5. Повнота викладення у відкритому друку та апробація наукових положень дисертації. За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 4,59 авторських аркушів (особистий внесок 2,56 д.а.), з них 6 у фахових виданнях України, у тому числі 1 стаття, що включена до наукометричних баз Web of Science, та 6 у виданнях, що мають апробаційний характер.

6. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Отримані наукові результати, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, є достатньо аргументованими, характеризуються необхідним рівнем обґрунтованості.

У межах дослідження застосовано такі наукові методи: метод наукової абстракції – для логічного узагальнення закономірностей функціонування та розвитку територіальних систем різного рівня відповідно до їх особливостей; методи синтезу й узагальнення – для систематизації та інтеграції наукових підходів до тлумачення понять «організаціо-економічний механізм», «стратегія сталого розвитку територіальних громад», тощо; метод аналізу причинно-наслідкових зв'язків – для виявлення впливу глобальних, національних і регіональних чинників на процеси забезпечення сталого розвитку Миколаївської міської територіальної громади; метод класифікації – для виокремлення типів і моделей інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів; метод порівняльного аналізу – для оцінки теоретичних підходів і практичної реалізації інноваційного відновлення в Україні та закордонних країнах, а також для міжрегіонального порівняння; метод економічного аналізу – для комплексної оцінки економічного, соціального та екологічного потенціалу територій у контексті їх здатності до відновлення в умовах викликів та загроз; статистичний метод – для аналізу динаміки та структури індикаторів інноваційного відновлення регіонів; метод стратегування – для формування стратегічних орієнтирів сталого розвитку Миколаївської міської територіальної громади з урахуванням актуальних викликів, спричинених війною, та трансформаційних змін у середовищі.

7. Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг – 208 сторінок, включаючи 26 рисунків, 48 таблиць і список використаних джерел, налічує 109 найменувань.

8. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису електронним сервісом, порушень академічної доброчесності не було встановлено. У використанні здобувачем окремих ідей, результатів і текстів інших авторів є посилання на відповідне джерело.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Необхідно висловити наступні зауваження:

1. Обґрунтовуючи впровадження шерингових моделей та віртуальних технологічних хабів для спільного використання інфраструктури, автор не проаналізував поточне законодавче поле України. Поза увагою залишилися юридичні бар'єри: відсутність чіткого правового регулювання шерингових моделей, механізмів передачі комунального чи державного майна у спільне користування з приватним бізнесом, що ускладнює практичну імплементацію розроблених механізмів (розділ 1, п.1.2.).

2. Аналітична частина роботи виграла б, якби автор провів чіткішу кластеризацію регіонів за рівнем руйнувань та безпекових загроз. Запропоновані організаційно-управлінські механізми подані як універсальні, проте вони вимагають суттєвої диференціації для відносно стабільних (тилових) регіонів та депресивних чи прифронтових територій, де бізнес-процеси мають абсолютно різні стартові можливості для відновлення (розділ 2, п.2.2.).

3. У розрізі оцінки бізнес-процесів спостерігається певний методологічний дисбаланс: автор детально аналізує макроекономічні шоки та загальнорегіональні тенденції, але недостатньо спускається на мікрорівень. Брак внутрішнього операційного аналізу (як саме змінюється ланцюжок створення вартості всередині типового регіонального підприємства під час кризи) знижує прикладну цінність запропонованого реінжинірингу (розділу 2).

4. У моделі активної взаємодії бізнесу та наукового потенціалу регіону не розкрито механізми захисту прав інтелектуальної власності. За умов спільного використання наукових розробок та технологічних платформ без фінансових інвестицій на початкових етапах неминуче виникатимуть конфлікти інтересів щодо володіння кінцевим інноваційним продуктом, що потребуватиме розробки відповідного управлінського інструментарію (розділ 3, п.3.2).

5. Пропонуючи стратегічні напрями сталого розвитку громад та інноваційного відновлення бізнесу, автор робить сильний акцент на цифровізації та безпеці, але майже повністю залишає поза увагою

«зелений» вектор. В умовах сучасних глобальних викликів відновлення регіональних бізнес-процесів має обов'язково враховувати екологічні стандарти (енергоефективність, екомодернізацію), що є критично важливим для майбутньої євроінтеграції України (розділ 3, п.3.3.).

Слід зазначити, що наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності дисертаційної роботи Ващиленко А.М.

10. Загальний висновок. Дисертаційна робота Ващиленко Артема Миколайовича на тему «Організаційно-управлінські механізми інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та загроз» виконана на актуальну тему, містить обґрунтування необхідності та розробки методичних підходів до формування й імплементації теоретичних узагальнень і практичних рекомендацій щодо одержаних результатів, які є новими у галузі управління розвитком регіональних економічних систем та модернізації територіальних бізнес-середовищ. Роботу позитивно відрізняє продумана структура, чіткість і логічність розв'язання проблеми дослідження, обґрунтованість та аргументованість методів і підходів щодо рішення поставлених завдань. Мова дисертації чітка, грамотна. Стиль дисертації має науковий характер. За своїм змістом дисертація відповідає паспорту спеціальності спеціальністю 073 – «Менеджмент».

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Ващиленко Артем Миколайович на тему «Організаційно-управлінські механізми інноваційного відновлення регіональних бізнес-процесів в умовах глобальних викликів та загроз» за науковим рівнем, практичною та науковою цінністю, за кількістю публікацій та дотриманням принципів академічної доброчесності відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року; № 502 від 19.05.2023; № 507 від 03.05.2024)., а її автор, Ващиленко Артем Миколайович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор каф. глобальної економіки
Державний біотехнологічний
університет

30.08.2024. *Людмила Ломовських*

